

A TÁJESZTÉTIKA JELENTŐSÉGE

KARANCSI ZOLTÁN

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Kar, Földrajz Tanszék
6725 Szeged, Hattyas sor 10. e-mail: karancsi@jgytf.u-szeged.hu

Kulcsszavak: táj, esztétika, tájlesztítikum, környezeti esztétikum

Összefoglalás: Az esztétikum nem egyedül a művészethez kötve él az emberi társadalomban. Az ember minden tevékenységének megvan a maga esztétikai oldala. Ezek a tevékenységek a természeti környezetet fokozatosan művi környezetté alakítják. A tájképpel, azaz a táj (tájrészletek) szépségével, rútságával, megjelenésének és változásának vizsgálatával egy fiatal tudomány, a tájlesztítika foglalkozik. Munkámban a tájlesztítikához kapcsolódó alapfogalmak bemutatása mellett a téma nemzetközi, valamint a hazai irodalmát tekintem át. Mivel ez a tanulmány egy több éves kutatás bevezetőjeként készült, ebben kijelölöm a vizsgáldás irányait, meghatározom a kutatás elsődleges céljait, módszereit.

Bevezetés

A 21. századi ember és környezetének kölcsönhatásából származó problémák megoldása egyre sürgetőbbé válik. Az emberiség számára káros környezeti hatások számos esetben már az emberek biológiai létét veszélyeztetik. De nemcsak biológiai, hanem pszichológiai, szellemi vonatkozásban is megjelenhet nem kívánt hatás (pl. depresszió). Jó közérzetet biztosító, humánus emberi környezet kialakítása csakis esztétikus környezetben lehetséges.

Az esztétika tudományát gyakran félreértelmezik. Sokan egy olyan elit kultúrával társítják, amit csak azok érthetnek, akik megtanulták értékelni az esztétikát. Számos esetben a műalkotások objektív, tudományos megfigyelése közben érzett érzékelési örömmel azonosítják. Az esztétikum nem egyedül a művészethez kötve él az emberi társadalomban. Az ember minden tevékenységének megvan a maga esztétikai oldala. A legegyszerűbb munkafolyamaton is szükségszerűen rajta lesz a szépség vagy a szépség hiányának bélyege.

A tájlesztítikát gyakran a gondosan megtervezett szabadidőparkokkal vagy művészileg megszerkesztett tájrézletekkel azonosították, amelyeknél a táj egy tájképet jelenített meg, így az érzékszervi benyomást megint csak a képzőművészettel hozták kapcsolatba (BELL 1999). A természet szépsége szintén a hagyományos értelemben vett esztétika világához tartozik. Manapság a természeti szépségre gondolva az ember által még kevésbé érintett tájakra asszociálunk, melynek a „vadon” a legextrémebb megjelenési formája.

A környezet az emberi élet vonatkozásában is rendkívül tágan és többféle szempontból értelmezhető fogalom. Két fő kategóriát különböztethetünk meg:

1. a természeti, táji környezetet,
2. a művi, vagyis az ember által alakított környezetet.

A két kategória csak ritkán választható szét a valóságban: a természeti és az ember által alkotott környezet egymást általában áthatja. Az ember művi környezete, mint „második természet”, mindig az elsőből születik, annak átalakítása, humanizálása révén. Az ember a természeti környezet egyre nagyobb hányadára nyomta rá bélyegét.

A tervszerűen művelt mező- és erdőgazdasági területeken már egyértelmű az emberi tevékenység átforgató jellege. Az emberi környezetnek ez a kategóriája természetesen szintén esztétikai értékek hordozója lehet.

A kertművészet bár szintén a vegetáció változtatására irányul, a beavatkozás inkább az elemek tervszerű elrendezését jelenti, s ezzel – az ember bizonyos fizikai, biológiai szükségleteinek szolgálatán túlmenően – céltudatosan érzelmi, pszichológiai és esztétikai igényeket is hivatott kielégíteni.

A környezet nem mindig előre megtervezett kompozíció. Legtöbbször spontán alakul, s lehet, hogy éppen ebben rejlik az életet közvetlenül visszatükröző esztétikai értéke. Ennek megvalósulása szükséges ahhoz, hogy az ember a környezetét magáénak vallja, otthonának érezze.

Az ember által alakított „második természet” – művi környezet – legtipikusabb tevékenységi területe az építészet, ami a táj ipari felhasználásával (külszíni bányák kialakítása) együtt a természeti környezet legjelentősebb megváltozásához vezet.

A környezetelemzés táji arculatra, a táji látványra koncentrálnak a szakterülete ugyan kifejezetten a külsődleges vonások minősítésével foglalkozik, de nem szabad elfelejteni, hogy a vizuálisan érzékelhető sajátosságok többé-kevésbé tükrözik a táj belső működését is.

A tájak látványértékének „attraktivitásának” meghatározása főleg az idegenforgalom világméretű térhódításának köszönhető. Egyre növekvő érdeklődés nyilvánul meg a természeti- és az ember által átalakított ún. kultúrtájak iránt.

A tájképpel, azaz a táj (tájrézletek) szépségével, rútságával, megjelenésének és változásának vizsgálatával egy fiatal tudomány, a tájesztétika foglalkozik.

Alapfogalmak

A **táj** a földrajztudomány meghatározó kategóriája, de széles körben használatos más elméleti és gyakorlati diszciplínákban is (pl. területi tervezés, tájépítészet, környezetvédelem stb.). A táj fogalma németalföldi régióban, mint esztétikai kategória keletkezett (15–16. sz.), s angolszász közvetítéssel jutott be a tudományos életbe, elsőként az akkor még egységes 18. századi földrajztudományba. A fogalom a minket körülvevő valóságot jelentette, az ember tevékenységével együtt. Később – a tudományok differenciálódásával – átkerült a természeti földrajzba, majd az 1930-as évek derekán az ökológiába, majd a mérnöki szemléletű tájépítészetbe, tájtervezésbe (MEZŐSI 1993). A tájnak esztétikai kifejezésként is sokféle jelentése van, jelentheti egy bizonyos szemszögből szemlélt vidék részletét, de akár az arról készült festményt is. Ezt bizonyítja, hogy a 18. századi korai tájkertészeti időszak alatt tervezett angol és európai parkok, valamint kertek némelyikét úgy tervezték, hogy festményként lehessen szemlélni őket, némelyek egyenesen konkrét festmények élethű ábrázolásai voltak (BELL 1999).

Az **esztétika** (gör. aisztheszisz: érzékelés, észlelés) az esztétikum törvényszerűségével foglalkozó tudomány. Az esztétika legkorábbi emlékeinek kínai esztétikai írások (Csou kor, i. e. 11–3. sz.), valamint az ősi indiai filozófia művészeti vonatkozású szövegei tekinthetők. Az esztétikát, mint kategóriát elsőként BAUMGARTEN (18. sz.) használta a világ tökéletességére irányuló érzéki megismerés, azaz a szépművészet tudományának fogalmaként, bár ő ezzel az esztétikum szféráját a szépség szférájával azonosította. E felfogása egybevág azzal a nézettel – melynek az ókori filozófiától kezdve napja-

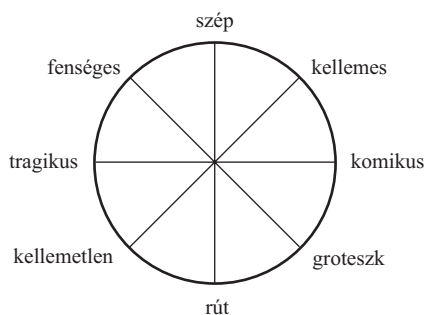
inkig tekintélyes képviselői vannak –, hogy az esztétika „széptan”, a valóságban és a művészetben egyaránt jelenvaló szépség tudománya, az „esztétikus” kifejezés pedig „ízlésest” jelent. HARTMANN (1977) minden esztétikai minőséget a szépség megvalósulásaként értelmez, azzal a megjegyzéssel, hogy ha nem is minden művészileg ábrázolt tárgy szép, de a művészet feladata az, hogy a rút tárgyakat is szépen ábrázolja. Az ilyen széptanná szűkített felfogással szemben azonban már ARISZTOTELÉSZ észrevette azt, hogy a szépség csak egyike az esztétikai kategóriáknak.

Tárgyának, az esztétikumnak a sajátosságai az esztétikát a tudományok egy sajátos csoportjába, az ún. filozófiai tudományok körébe utalja. Az esztétika nem a szépművészet tudománya, hanem a művészet filozófiája (BAUMGARTEN 1999). Az esztétikumot ugyanis nem lehet olyan könnyen körülhatárolni, megjelölni, mint pl. valamilyen természeti jelenséget.

A tudomány két jelentős szférára bontja az esztétikát: a művészeti és a nem művészeti esztétikumok kutatására. A művészetben kívüli esztétikum elméletén belül a legnagyobb, az ókorra visszatekintő hagyománnyal az emberi kéz által nem alakított természeti jelenségek, természeti formák esztétikai minőségeit elemző természeti esztétikum elmélete rendelkezik. Napjainkban zárkózik fel e mellé a környezetesztétikának nevezett tudományág; ennek kutatási köre kiterjed minden olyan gyakorlati emberi tevékenységre, amelyben az esztétikus formák megvalósítása lehetséges (városrendezés, erdőművelés, lakberendezés, kirakatrendezés, csomagolótechnika, divat stb.), s amelynek legerőteljesebben fejlett ága az ún. alkalmazott művészetek elmélete (azaz az építészet, díszítőművészet, iparművészet, kertművészet esztétikája), s főként az ipari formatervezés (design) törvényszerűségeit feltáró ipari esztétika (SZERDAHELYI 1979).

Az **esztétikum** fogalma szélesebb a szépnél, beletartozik valamennyi „esztétikai minőség” (szép – rút, kellemes – kellemetlen, komikus – tragikus, fenséges – groteszk). A köznyelvben mégis gyakran használják az esztétika szinonimájaként a szépet.

A múlt század jelentős, nemzetközileg is elismert magyar esztétikusa, GREGUSS ÁGOST próbálkozott meg rendszerük megalkotásával (VITÁNYI 1973). Ő két alapvető dimenzióba helyezte el az esztétikai minőségeket, a szép – rút és a tragikus – komikus tengely mentén (1. ábra)

1. ábra Az esztétikai minőségek dimenziói
Figure 1. Dimensions of aesthetical qualities

A **környezetesztétika** a környezeti esztétikum jelenségeit kutató esztétikai tudományág. Az esztétikum nem korlátozódik a művészetekre, hanem az emberi világ egészét átfogja. Az emberi környezet tárgyai, jelenségei mind szoros kapcsolatban vannak az emberi élettel. Az ember a természetből él, átalakítja a természeti jelenségeket, környezetének tárgyait oly módon, hogy ezek minél jobban megfeleljenek az ember célkitűzéseinek. A környezeti esztétikum kérdéseinek szintetikus, átfogó kutatása csak 1980-as években indult meg. Nyomatékos ösztönzője e kutatásoknak a modern pszichológia, amely kimutatta, hogy az emberi környezet esztétikai minőségei (szép, illetve rút stb. volta) nagymértékben befolyásolják az ember kedélyállapotát, s ezen keresztül tevékenységének eredményességét is: a munka, a tanulás, szórakozás stb. célkitűzéseinek elérését tehát nem csupán praktikus tulajdonságaikkal segítik elő vagy gátolják a tárgyak, a környezet jelenségei, hanem esztétikai minőségeikkel is (SZERDAHELYI 1979).

A **környezeti esztétikum** az embert körülvevő tárgyak, jelenségek együttes esztétikai tartalma, összbenyomásként érvényesülő esztétikai minősége POGÁNY (1976) szerint: „A tárgyak, valóságalelemek egymáshoz való viszonyának ez az új, más jellegű esztétikai tartalma olyan többletet jelent, amit külön-külön egy-egy tárgy önmagában nem hordoz. Ezt a többletet komplex hatásnak nevezzük, s valójában azt értjük ezen, hogy a tárgyak, elemek hatása nem egyszerűen összegződik, hanem szinte meghatározódik”. E komplex környezeti esztétikumban nemcsak emberkéz formálta tárgyak alkotják az együttest, hanem ezek szervesen összefonódnak az érintetlen természet esztétikai jelenségeivel. Ezért a környezet esztétikai jelentősége is a kezünk ügyébe eső, a bennünket közvetlenül körülvevő tárgyaktól, majd az intim lakóterektől a távoli tájakig, a természeti térségekig terjed. Az ablakon át feltáruló városkép vagy táj, vagy talán csak az ég, a felhők látványa, a beáramló friss levegő és napfény már eléggé tudatosítja, hogy sterilen elszigetelt szűkebb környezet gyakorlatilag nincs.

A természeti környezet és a művészetek sajátos kapcsolatán alapuló neoavantgárd művészeti irányzat a *Land Art* (Earth art, Geo art), amely az 1960-as évek végén, az 1970-es évek elején, elsősorban az USA-ban, Nagy-Britanniában, és Japánban jelentkezett. Kitérítette a műalkotás hagyományos értelmezését, szembefordult a dísz tárgy funkciójával. Képviselői a prehisztorikus művészet emlékeihez hasonlóan hatalmas geometriai jeleket, mintázatokot alkottak a földfelszíneken vagy vízfelületeken árkok, gödrök, vetések, kőrakások, és mólók segítségével. Elképzeléseiket, valamint a gyorsan pusztuló műveket rajzokon, fotókon, filmen örökítették meg és publikálták.

Történeti áttekintés

A táj esztétikai kutatások – a táj esztétikai értékének becslése – az 1970-es években indultak meg a nyugati országokban (főleg az USA-ban, Kanadában, valamint az akkori NSZK-ban), amikor az ilyen típusú vizsgálatok eredményei már megjelentek a regionális fejlesztési tervekben (ECKBO 1975, CRAICK 1975, BÜRGIN et al. 1985).

Hazánkban a táj esztétika kérdése a Pilis-Visegrádi-hegység környezetminősítése című, az FKI-ban megjelent kiadványban szerepelt először (RÉTVÁRI 1986), amelyben a táj látványát, másodlagos természeti erőforrásként értelmezik. Ebben a munkában mutatja be GÁLDI (1986a) a táj esztétikai potenciáljának értékelési módszertanát a Pilis-Visegrádi-hegység, majd egy másik tanulmányában a Bükk néhány kilátópontján keresztül (GÁLDI 1986b).

A téma nemzetközi eredményeit a földrajzos kutatók közül először MEZŐSI (1991), értékelte. Cikkében leírja, hogy a táj esztétikai értékének becslése a regionális fejlesztési tervekben egyre növekvő szerepet tölt be. Szerinte a táj esztétikai vizsgálatának célja, a táj vizuális értékének megőrzését megalapozó kutatás, valamint az esztétikai értékek menedzsmentje. Egy külföldi módszer (GIMBLETT et al. 1987), a vizuális adszorpciós képesség adaptálásával, raszteres információs rendszer alkalmazásával a Pécselyi-medence esztétikai értékét is megállapította.

A táji változatosság kutatására 1996-tól induló európai programokban egyre fontosabb szerep jut a tájesztétikának (CSORBA 2002).

LÓCZY (2002) szerint a táj esztétikai értéke szorosan kapcsolódik üdülési és természetvédelmi potenciáljához. Munkájában bemutatja a tájesztétika értékelésének legfontosabb külföldi irányzatait és hazai kutatóit.

Újabbban a táj értékelése során a látványosság, az esztétikai érték kétségtelenül rekreációs tényezőként szerepel, de persze csak egyik eleme egy táj (képződmény) rekreációs potenciáljának (KISS és HORVÁTH 2003, DREXLER et al. 2003, SZILASSI 2003).

CSORBA (2003) tanulmányában a tájképi érték monetáris kifejezésének lehetőségeit összegzi.

A hazai tájépítész mérnök képzésben is fontos szerepet kap a tájesztétika, bár önálló tárgyként nem jelenik meg. A Corvinus egyetem tájépítő szakemberei az 1970-es évektől dolgoznak ki olyan módszereket, ahol a tájesztétika figyelembevételével, mesterséges műtárgyak (pl. utak) tájbaillesztését (CSEMEZ 1996), illetve a táj rehabilitációját segítik elő (CSIMA 1993, NAGY 2004).

A földrajzi tájváltozás más képi források alapján történő megfigyelésével is foglalkoztak. Az első FÜLEKY GYÖRGY és FEHÉR OLGA cikke, ahol a Balatoni táj változását követik nyomon a festmények, grafikák, illetve fényképek alapján. Hazánkban a valóságos táj ábrázolása a romantikát követő kor festői és grafikusai képein jelent meg. A 20. századi festmények egyik fő jellemzője, hogy a részletek, a növények és állatok eltűnnek és csak a festő szubjektív érzései és a táj hangulata jelenik meg az alkotásokon. Így ezen kor tájait színes fényképeken, míg a 19. századit grafikákon és festményeken mutatták be (FÜLEKY és FEHÉR 1997).

DÁVID LÓRÁNT arról tesz cikkében említést, hogy Franciaországban felállítottak egy fényképészeti figyelőállomást, ahol felvételsorozatot készítenek a tájról (DÁVID 2000). Cél, hogy a fotóarchívumba került képekkel a térség átalakulási mechanizmusát elemezzék, továbbá a tájak alakulását kedvező irányba fordító tényezőket megvizsgálják. A képsorozatot azonos nézőponttól veszik fel és évenként újra fényképezik. Az elemzések során a változások jól nyomonkövethetők.

HORVÁTH MELINDA és kutatótársai pedig képeslapok segítségével vizsgálták a tájesztétika és a tájmenedzsment kapcsolatát (HORVÁTH et al. 2004).

Kutatási célkitűzések

Munkám során arra a kérdésre keresem a választ, hogy hogyan, milyen elvek alkalmazásával és milyen tudományos módszerekkel lehet egy táj esztétikai értékét meghatározni? Egyáltalán milyen tényezők határozzák meg egy táj esztétikumát? A kérdés megválaszolása nagyon komplex megközelítést igényel, mind az alkalmazott tudományág, mind

módszertani szempontból. Azt is látnunk kell, hogy a táj arculatának (esztétikumának) pozitív, illetve negatív irányú változását gyakran az emberi tevékenység idézi, vagy idézte elő.

Kutatási területként az 1989 óta védelem alatt álló Karancs-Medves Tájvédelmi Körzet Medves-fennsíkot is magába foglaló 32 km²-nyi részét (2. ábra) választottam. A területet az emberi tevékenység – különösen a több, mint 100 évig tartó bányászat – jellegzetes ipari (művi) tájjá alakította. A bányászat befejezése óta a turizmus jelentőségének növekedésével előtérbe került a táj szépsége, mint turisztikai vonzerő. Ennek megőrzése, illetve visszaállítása a térség szakembereinek és lakosságának a közös munkájával válhat valóra.

2. ábra A vizsgált terület

Figure 2. Investigated area

Kérdéseimre az alábbi módszerek alkalmazásával kívánok választ találni.

1. Korábban felkutattam és feldolgoztam a térséggel foglalkozó történeti jellegű (múzeumi, levéltári) forrásanyagokat, amelyek alapján a területet ért antropogén hatásokra lehetett következtetni (területhasznosítás-változás). A tájésztétikai kutatások során célszerű ennek az anyagnak az újbóli áttanulmányozása a tájképváltozás szemszögéből. A meglévő területhasznosítás-változásra vonatkozó adatok felhasználásával egy grafikai program segítségével (Adobe Photoshop) vizuálisan rekonstruálni lehet a terület korábbi tájképeit. Az utóbbi 50 év változásainak feldolgozásához felhasználom a területről készült légifotók mellett a korabeli dokumentumokat és festményeket is.
2. A múzeumokból, levéltárakból, magángyűjteményekből származó régi fotók, festmények és képeslapok segíthetnek azoknak a pontoknak a kiválasztásában is, amely „fotózási alappontként” rákerülnek egy térképre (Egy tájképet ábrázoló fotó, festmény vagy akár egy képeslap a készítőjének/készítettségének az esztétikai értékítélet tükrözi). Minden évben, évszakonként ugyanarról a pontról készített felvételek segítségével követhetővé válnak a változások (vegetációval való fedettség, visszakerdősülés, újabb antropogén hatások, illetve annak következményei stb.). Az így rendszerezett fotóanyag alkalmassá válik kvantitatív fényképelemzési módszerrel

- történő kutatásra is. Az adatbázis a területen kívüli tájlesztési objektumokkal (tájképekkel) is bővíthető, ezáltal akár egy országos kataszter is kiépíthető, amely alapja lehet későbbi országos tájlesztési vizsgálatoknak.
3. Szociológiai jellegű kérdőíves eljárással (check-lista) célszerű objektívizálni a táj(kép) esztétikai értékének fogalmát. A kérdőíves vizsgálatba bevonok helyi, illetve az ország más területén élő embereket, valamint külföldieket is. A minta kiválasztásánál ügyelek a reprezentativitás szabályaira, tervezett nagysága a jelenlegi számítások szerint 2000 fő körüli. A minta bővítése olyanokkal is kívánatos, akik még soha nem látták ezeket a tájképeket a valóságban. E nagyszámú vizsgálatok alapján van realitása a tájkép minősítéséhez szükséges objektív kategóriák kialakításának.
 4. Bizonyos ökológiai tényezőket (kilátópont-beláthatóság, elérhetőség, szegélyhatás stb.) figyelembevevő, számítástechnikai eljárásokat felhasználó kiértékelő módszerrel lehet meghatározni azokat a területeket, amelyek a turizmus szempontjából kiemelkedő jelentőségűek. A területről készült domborzatmodell felhasználásával pontosan meghatározható az adott pontból látható terület-, növényzet (diverzifikáció)-, illetve pl. a szegélyek kiterjedése is. Ugyanakkor kijelölhető az is, hogy egy adott pont, vonal, terület honnan látható a vegetáció zavarása nélkül.

A kutatás várható eredménye, hogy az elemzés kidolgozott módszertana más területek, hasonló típusú vizsgálatára is alkalmas lesz. A kutatás módszertanának kidolgozása után, ezeket a vizsgálatokat több területen is elvégezzük. Az eredmények összehasonlításával megállapíthatók, hogy melyek az adott tájakra vonatkozó egyedi tájlesztési vonások. A munka eredményeként említhető a területfejlesztés tudományos megalapozása mellett a tájértékelés új elemmel történő gyarapodása. A térségben érdekelt önkormányzatok tudomására hozott vizsgálati eredményeket remélhetőleg a település- (terület) fejlesztési koncepciókban is figyelembe veszik.

Köszönetnyilvánítás

A tanulmány az OTKA T 046373 támogatásával készült.

Irodalom

- BAUMGARTEN A. G. 1999: Esztétika. Atlantisz Kiadó, Budapest.
- BELL S. 1999. The Aesthetics of the Landscape. In: BELL S. (ed.): 1999. Landscape. E & Spon pp. 63–96.
- BÜRGIN, N. M. et al. 1985: Untersuchungen zur Verbesserung von Landschaftsbewertungs-Methoden. Forschungstelle für Wirtschaftsgeogr. und Raumplanung St. Gallen.
- CRAICK K. 1975: Individual Variations in Landscape Description. In: ZUBE E. H. et al. (eds.): Landscape assessment. Dowden, Hutchinson and Ross, Pennsylvania, pp. 130–150.
- CSEMEZ A. 1996: Tájtervezés – tájrendezés. Mezőgazda Kiadó, Budapest.
- CSIMA P. 1993: Az általános tájvédelem és a természetvédelem. ÖKO 4: 12–18.
- CSORBA P. 2002: Összeurópai programok a táji változatosság kutatására. Földrajzi Közlemények 126: 1–4.
- CSORBA P. 2003: Lehetőségek a tájképi érték monetáris kifejezésére. Tájökológiai Lapok 1: 7–17.
- DÁVID L. 2000: A földrajzi tájak megfigyelése fényképezési eszközökkel. In: KEMÉNYFI R., ILYÉS Z. (szerk.): Tiszteletadás Szabó Józsefnek. Tanulmányok a földrajztudomány témaköreiből, Debrecen, pp. 56–64.
- DREXLER SZ., HORVÁTH G., KARANCSI Z. 2003: Turizmus, természetvédelem és tájhasznosítás kapcsolata egy nórádi kistájrszlet példáján. Földrajzi Közlemények 127: 45–62.

- ECKBO G. 1975: Qualitative Values in Landscape. In: ZUBE E. H. et al. (eds.): Landscape assessment. Dowden, Hutchinson and Ross, Pennsylvania, pp. 31–38.
- FÜLEKI Gy., FEHÉR O. 1997: A balatoni táj változásának nyomonkövetése a festészetben. In: FÜLEKY Gy. (szerk.): A táj változásai a Honfoglalás óta a Kárpát-medencében Gödöllői Agrártudományi Egyetem MSZKI, pp. 261–270.
- GÁLDI L. 1986a: A Pilis-Visegrádi-hegység kilátópontjainak minősítése. In: RÉTVÁRI L. (szerk.): A Pilis-Visegrádi-hegység környezetminősítése. MTA FKI kiadványa, Budapest, pp. 49–57.
- GÁLDI L. 1986b: A Bükk természeti adottságainak idegenforgalmi szempontú értékelése. Földrajzi Közlemények 34: 79–95.
- GIMBLETT H. R. et al. 1987: Procedure for Assessing Visual Quality for Landscape Planning and Management. Environmental Management 11: 359–367.
- HARTMANN N. 1977: Esztétika. Magyar Helikon Kiadó, Budapest.
- HORVÁTH M., KISS A., CZINEGE A. 2004: Tájéesztétika és tájmenedzsment kapcsolata képeslapok példáján a Káli-medencében. II. Magyar Földrajzi Konferencia kiadványa, Szeged, pp. 652–665.
- KISS G., HORVÁTH G. 2003: A természetvédelmi értékelések kritériumainak értelmezése és földtudományi értékekre való alkalmazhatósága. Földrajzi Közlemények 127: 63–76.
- LÓCZY D. 2002: Tájéértékelés, földértékelés. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, pp. 263–272.
- MEZŐSI G. 1993: A földrajzi táj. In: BORSY Z. (szerk.): Általános természeti földrajz p. 807.
- NAGY I. R. 2004: Kisvízfolyások rendezésének tájépitészeti elvei és gyakorlata hazai és külföldi példákon. V. Tájértéketudományos Konferencia kiadvány, Szarvas.
- POGÁNY F. 1976: A szép emberi környezet. Gondolat Kiadó, Budapest.
- RÉTVÁRI L. (szerk.) 1986: A Pilis-Visegrádi-hegység környezetminősítése. MTA FKI kiadványa, Budapest, pp. 8–12.
- SZERDAHELYI I. (szerk.) 1979: Esztétikai kislexikon. Kossuth Kiadó, Budapest.
- SZILASSI P. 2003: A rekreációs szempontú tájéértékelés elmélete és módszertana a hazai és a külföldi szakirodalom alapján. Földrajzi Értesítő 52: 301–315.
- VITÁNYI I. 1973: A szép és az esztétikum. In.: KÓPECZI B. (szerk.): Minerva Nagy Képes Enciklopédia. A művészetek p. 19.

IMPORTANCE OF THE LANDSCAPE AESTHETICS

Z. KARANCSI

University of Szeged, Faculty of Teachers' Training College, Department of Geography
H 6725 Szeged, Hattyas sor 10. e-mail: karancsi@jgytf.u-szeged.hu

Keywords: landscape, aesthetics, landscape aesthetics

Not only fine art aesthetics is associated within the society. Every human activity has its aesthetic aspect. These activities gradually change the natural environment, turning it into an artificial one. Landscape aesthetics is a relatively new academic field examining of the scene, i.e. the landscapes' (and its details') beauty, ugliness, appearance and changes. In my study I will discuss the basic terms in connection with landscape aesthetics, and will examine the first international bibliography of the subject, together with the unfortunately relatively short list of studies available in Hungary. The present study serves as an introduction to a research that has been going on for years, so in it I will set the directions of the research and determine its main objectives and methods.